

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto-
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domni col-
lectori.

Nr. 9.

Brasiovu 1. Maiu 1876.

Anulu IX.

Sumariu: Dela sorgintele Ternavei mari in lun'a lui Aprile 1876. — Cunoscintie din istori'a si vietii turciloru. (Fine).
— Articiii militari. — Documente historice din 1848 et 1849. (Urmare) — Bibliografia.

Dela sorgintele Ternavei mari in lun'a lui Aprile 1876.

Atacurile comise asupra pamentului romanescu.

Cetindu articulu aparutu in fôia asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu „Transilvani'a“ Nr. 7. dein 1. Aprile 1876 sub titlulu „Ceva despre Bucovin'a,“ mi-a venit in cugetu ca asi face si eu unu serviciu natiunei mele, déca asi ilustra ocuparea Bucovinei si a altoru parti dein pamentulu romanescu, facuta dein punctu-de-vedere politicu, si déca asi aduce la cunoscintia publicului cetitoriu romanu, tôte fasele, prin care au trecut ruperea unui teritoriu insemnatu, dein teritoriulu Romaniei de astadi, pentru ca numai asi potemu dice ca ne cunoscemu noi pre noi, ca ne interesamu de istori'a pamentului aceluia care ni'lu numimu patri'a nôstra.

Dein acestu punctu-de-vedere amu aflatu de cuvenintia a tracta mai cu seama patru teritorie mai insemnate, care au trecut fara voli'a romaniloru in posesiunea altora, si cari li-au ocupatu pre acele cum amu dice via facti, dara fora vre o versare de sange, li-au ocupatu, pentru ca asi li-a placutu, éra Romanului nefiendu'i ertatu a le apera, a trebuitu se se uite cu lacrimi in ochi cumu este venduta elu si mósior'a lui, pentru a nu mai fi încorporatu póte nici odata cu tier'a lui strabuna.

Pre de o parte au dictatu asupra lui tirani'a si perfidi'a portei otomane, care era obligata prein tractate internationali de a apera teritoriulu romanu de invasiunile inamiciloru, pre de alta parte au comandatu puterea bruta, care nu cunósce dreptulu, si dein acésta cauza vedemu gemendu gintea romana sub diverse juguri, care de care mai asupritórie.

In ori-care parte ne uitamu, nu vedemu alta, decatu nesuintia de a ne cutropi, de a ne stinge dein seri'a natiuniloru vii. Pana candu man'a cea tare si neinvinsa a lui Mihaiu vitézulu si a lui Stefanu celu mare domnea asupra romaniloru si teritoriului loru, tierile locuite de romani, Moldov'a cea betrana cu ficele ei Basarabi'a si Bucovin'a, precum si tier'a romanésca cu Banatulu, remasera intacte,

nestirbate; in totu latulu si lungulu teritoriului romanescu, era domnu numai romanulu!

Ori-care vecinu, care tendea a-si insusi vreun petecu dein pamentulu romanescu, era sdrobotitu si infrantu de braçulu celu tare si neinvinsu alu romaniloru; martóra ni e istori'a ca regii cei trufasi ai Ungariei si Poloniei, precumu si marele Padischah alu otomaniloru, s'au intorsu cu capetele sparte dela otorale romaniloru.

Pre acelu tempu romanulu cu dreptu cuventu poté canta cu laureatulu poetu Georgiu Sionu:

Oandu órdele tartare
Nesuiam a ne calca,
Si-ale nóstre sante-altare
Se cercau a le prada,
Se sculau cu micu cu mare,
Mosii nostri ii gonéu;
Ca-ci a patriei scapare
Le dau sufletu si invingéu.

Cu inceputulu seclului- alu XVIII-ea voliendu tiarulu Rusiei Petru I. cu ori-si ce pretiu a'si castiga óre-cumu simpathia la poporulu romanescu, ca pre acésta cale cu atatu mai usioru se'si póta annecta tierile romanesci, fiendu convinsu, ca pre tronulu Moldovei si alu tierii romanesci nu mai domnescu domni ca de alta data:

Tari ca nesce imperati,
Cari au anima curata,
Carmuiam pe ai loru frati,

a trasu pe principele Moldovei Dimitrie Cantemiru mai intru intai in partea sa, si prin acésta au cercatu a'si castiga óre care influentia asupra principatelor romane*).

Observatiunile aspre cate urmédia in manuscriptu dela acestu aliniatu mai la vale asupra lui Dimitrie Cantemiru, ne luaramu voia a le omitte, dein cauza ca ele aru da ocaziune la irritatiune mare din partea acelor istoriografi moldavo-romani, cari cu totu studiulu indelungu si intensivu facutu pana astadi asupra vietii publice a domniloru contimpurani Const. Brancovanu si Dim. Cantemiru, inca totu nu se incumeta se condamne in modu neconditionatu portarea nici unuia dintre ei; anume de cuventulu tradare se ferescu fórte. Déca ar fi se vorbimu de tradare, apoi aceea ar trebui se o cautamu in istori'a principatelor romanesci multu mai inainte de epoc'a acestoru doi domni.

Bellulu inceputu la anulu 1711 între Russi'a si Turci'a de sí era se devina desastroosu pentru Russi'a dupa batali'a dela Stanilesci lnga Prutu — prin politic'a lui Petru I. a reesitu pentru Russi'a preste asteptare fórte favoritoriu.

Dimitrie Cantemiru castigase dela pórt'a otomana un'a plenipotentia, pentru a pasí cu tiarulu rusescu in óre-cari negociatiuni, cu scopu de a petrunde intentiunile tiarului, si cu scopu de a le submite sultanului, in realitate inse, numai cá se se acopere pre sine si spre a'si masca intentiunile sale de a scapa tiér'a Moldovei de sub jugulu turcescu.

Avendu plenipotenti'a pórt'ei otomane a mana, tramise pre la inceputulu anulului 1711 pre marele vistieriu alu Moldaviei pre Luc'a cu unu contractu compusu si scrisu de mana'i propria la tiarulu Russiei, care pre atunci se aflá la Jaroslaw in Galitia la una nunta, si prin acelu contractu 'lu invitá la inchiaiere de confederatiune.

Tiarulu bucuranduse de acelu resultatu doritu, ilu subscribe, si nu multu dupa aceea — dupa venirea muscaliloru la Iassi — fu subscrisu si de catra celi mai multi boieri ai tierei.

Contractulu dein cestiune constatoriu dein 12 puncte, in punctulu alu IV-a tractédia si regulédia ereditatea familiei Cantemiriane la tronulu Moldovei. De aci se vede cá principele Cantemiru a volitu a se ingriji, cá pentru toti tempii la tronulu Moldovei se nu ajunga altulu, decatu numai famili'a lui; elu dara prin acea fapta a ruptu tóte datenele si obiceiurile romaniloru relative la dreptulu de a'si alege pre domnitorii sei*).

Nu potemu uita nici pe unu momentu, cá inainte de a vende, dona, instraina turcii din territoriulu romanescu la Austri'a si Russi'a, ei ocupasera si avea in potestatea loru din territoriulu moldavo-romanescu cetatile Hotinu, Chili'a, Akiermanu, Ismailu, Galati, Brail'a, Giurgiu etc., cu districtele loru, cá tienea in acelea garnisóne numerose, si cá le colonisasera cu multime de poporu mohamedanu. Moldavoromanii nu mai era in stare de a scóte pe turci si a'i goni preste Dunare numai cu poterile loru, fara ajutoriulu vreunui statu mare, intocma precumu n'au fostu nici ungunii in stare de a'i scóte din Ungari'a si Banatu fara ajutoriulu celu mai eficace alu armatei imperatului Romaniloru si regelui Germaniei, dara inca si asia numai dupa bellurile cele mai crunte si mai furiose. Preste totu vorbindu, inca trebuie se mai ésa la lumina multe documente mucedite in archivele de statu ale Vienei, Constantinopolei, Cracoviei, St. Petropoliei etc., pentru cá lumea se póta judeca dreptu despre acea epoca atatu de funesta.

Not'a Red. Trans.

*) De acésta tendentia a lui D. Cantemiru se nu ne miramu intru nimicu. Las' cá jace in natur'a omenésca, cá se vrea cineva a'si asigura si pentru posteritate positiunea ce ocupase, dara apoi tocma in acea epoca li se urise diu sufletu la cele mai multe popóra europene de dreptulu electoralu, care le incurcá si repedia neinctatu in belluri civili din cele mai inversiunate si ruinatorie, pana ce stórise si spoliata, buna-óra ca Spani'a din dílele nóstre, cadea tranfite la pamentu de vreunu vecinu potente. Tertius gaudebat. Totu pe atunci Ungari'a si Transilvani'a renuntiasera la dreptulu electoralu si adoptara hereditatea familiei Habsburg la tronulu.

Aflandu despre acésta mai multi boieri ai tierei, 'i facura mare opositiune; tramisulu tiarului Golowkie nepotendu-o delatura, tramise pre conducatoriulu oponentiloru G. Rosetti in esiliu la Kiew.

Punctulu alu XII-a statoresce cá, déca pre lunga tóte incercarile si opintirile Russiei, tiarulu aru fi silitu a se impaca cu Turci'a, de sí se obligase a nu inchiaié pace sub nici un'a conditiune, pana candu principatele romanesci nu voru ajunge sub potestatea sa, tiér'a Moldovei se remana si de aci incolo sub suzeranitatea portei otomane.

Dein acéstu articlu se vede, cá romanii moldoveni nu dorea de locu, a fi incorporati in Russi'a, si cá numai trufi'a si ambitiunea lui Cantemiru i aducea la un'a eventualitate atatu de nefericita, ba ce e mai multu, marele vornicu alu Moldovei Niculcea s'au incercatu dein respoteri si adese ori a abate pre principele dela un'a politica atatu de daunósa pentru gintea romana, dara Cantemiru in locu de a'lu asculta, intru atata se irritá, in catu bravulu Niculcea avea temeliu a fi ingrigitu chiaru si de viét'i'a sa*).

Principele 'si imaginá si se tiené mandru a figura pre langa tiarulu cá confederatulu aceluia; a se retrage dela actulu dejá incheiatu, chiaru si déca aru fi volitu, 'i era imposibile, elu mersese pré departe; deci dara trebuia se jóce cu tiér'a si tronulu seu Va-banbue.

Afara de aceste densulu nu volia a face nici una distinctiune nationala între romani si moscoviti; elu era impacatu cu cunoscenti'a sa, déca 'i scia pre ambii de un'a si aceeasi religiune; simtiulu lui nationalu era subordinatu celui religionariu; si asemenea pareri le vedemu manifestandu-se pana in diu'a de astadi la poporulu nostru.**)

Parerile aceste ratacite ale lui Cantemiru ajungendu in catu-va si la urechile lui Brancoveanu principele tierei romanesci, ba si la alti boieri de ai Moldovei, acestia au cercatu a reflecta pre tiarulu Russiei, catu de gresíta este cugetarea lui Cantemiru, si catu de tare este acela in contradicere cu dorinti'a tierei, de aceea dara i o-au spusu-o verde cá se se ferésca de planurile lui Cantemiru, pentru-cá acele nefiendu realisabili, 'lu potu aduce in compromissiune.

Aceste sunt cele d'antaiu relatiuni cari se vedu a'si fi luat in inceputulu între tiarulu Russiei de un'a

Poloni'a au respinsu cu tóta energi'a dreptulu hereditariu si au ajunsu acolo unde o vedemu. Dreptulu electoralu este celu mai excelente in teoria, dara la executarea lui se si cere cá conditiune absoluta, celu mai inaltu gradu de moralitate si honestate, civilisatiune genuina. Red. Trans.

*) Tocma acuma se ocupa unii membrii ai societatiei academice romane cu descrierea vietiei lui Dimitrie Cantemiru dein documente autentice, care se voru pune facia in facia, pro si contra, in cumpana drépta. Atunci apoi se va vedea, cá ce a voitu Cantemiru si una partita a boieriloru Moldovei. Not. Red.

**) Se se védia inse Descriptio Moldaviae de Dimitrie Cantemiru si alte scrieri ale lui. Red.

parte și principatele romane s'au mai bine principele Moldovei de alta parte, pentru-că contractul ce-lu amintese Colson, că s'aru fi încheiatu pre la anul 1710 între Russi'a și țier'a romanésca, nu a devenitu nici candu la închiare, nu s'a subscrisu.

Cumcă asia-dara contractul de federatiune dein 1711 nu putea se aduca Moldovei nici unu beneficiu, precumu nici n'au adusu, ba cum-că acela avea se aiba pentru romani nisce urmari fôrte doreróse, se va vedea mai la vale.

Acumu se cercamu de ocam-data acelu punctu de manecare dein partea Russiei, cumu s'au nevoitu acea putere a delatura ori-si ce influentia a altoru poteri, asupra principatelor romane, și mai alesu se vedemu, cumu s'a încercatu a paralisa influentia Austriei.*)

Principele Brancovanu, care precumu s'a vediutu mai în s'nsu, nu aderá de locu la politic'a collegului seu din Moldova, dein care cauza acesta 'lu urá de mórte și care inca mai înainte retransmise țiarului cele 300 pungi de bani pe care i le transmise ca se'lu adjutore die cu victualii pentru armat'a rusésca — fu dein partea Russiei fôrte reu vediutu. La acésta rea volientia mai contribuise și spatariulu țierei romanesci Toma Cantacuzenu, care trecù în partea Russiei, pentru că acesta denunțiasse pre unchiulu seu principele Brancovanu că aru sta în legaturi ascunse cu Austri'a**).

Dein acéste cauze țiarulu ne mai potendu'si dumeri mania, dá ordinu generalului Renu, că cu 30 mii de rusi și unu bataillonu de moldoveni se între indatu în țier'a romanésca și se atace Brail'a.

Armat'a acésta condusa de însusi Toma Cantacuzinu în Braila prin însielatiune și era pre aci și cuprinda mai tóta țier'a romanésca, deca relatiunile generalului Renu nu cadé în mana romanilor.

Pre acésta cale țiarulu nu au sciutu nimica despre caderea Brailei, până dupa perderea bataliei dela Stanilesti, și numai atunci, candu negociatiunile de pace ajunsera a fi aprópe de închiare.

Țiarulu vedienduse atátu de amaru însielatu, strigá adese-ori și cu mare turbare: „Iuda de Brancovanu m'a tradatu amaru,“ și de aci a începutu a'lu persecuta cu mare pasiúne.

Famili'a Cantacuzinu în cointielegere cu Michailu Racovitia fostulu principe alu Moldovei, care sperá se ajunga pre tronulu țierei romanesci, fiindu atítiata de agentii rusesci, lucrandu asemenea pre cord'a Rusiei, sciù însiela pre marele patriotu principele Brancovanu, că se se cobore dela Tergoviste și se vina la Bucuresci. Aci fiindu prinsu, fu datu pre man'a

*) Tocma precumu s'a încercatu și Austri'a în totu timpulu și adesea chiaru snb form'a celei mai caldurose amicitii, se paralisedie influentia Rusiei. N'au se'si inpute nimicu una la alt'a.

Red. Trans.

***) Precumu a și statu, pe candu nu mai putea suferi nici elu barbar'a portare și necurmatele spoliatiuni turcesci.

Red. Trans.

turciloru sub cuventu, că conspirase cu Austri'a. Turcii i strigara masilu și-si finí viét'a cea nevino-vata în diu'a de pasci dinpreuna cu fetiorii sei în piati'a Constantinopolei!

Prin alegerea boieriloru pre tronulu țierei romanesci ajunse principe Stefanu Cantacuzinu, care platí intrig'a și tradarea tiesuta de Toma Cantacuzinu contra unchiului Brancovanu cu mórtea sa și a tatalui seu Constantinu în 1716. — Nu multu dupa acestia le urmá și tradatoriulu Toma Cantacuzinu.*)

Dela acestu tempu încóce, pórt'a otomana ne mai avendu încredere în boierii romanesci, ne mai potendu uita tradarea lui Dimitrie Cantemiru, și pre-punendu pre Brancovanu, că aru fi gravitatu către Austri'a, apoi vediendu nesuintiele țiarului Petru I. de a'si castiga simpatia romaniloru, transmise Domni în principatele romane pre asia numitii fanarioti greci din Fanaru, una suburbe a Constantinopolei, pentru că dela acestia asteptá și sperá mai mare credintia. — Dela acestu tempu începutu dorerile romaniloru cu radicat'a; dela acestu tempu se datéda atacurile și umilirile comise asupra pamentului romanesc.

Sub acesti principi se perrendara ocupatiunile armatelor ruso-austriace, încependu dela 1770—1774 cea rusésca, — dela 1788, până la 1791 cea ruso-austriaca, și dela 1806 până la 1812 éra cea rusésca.

Aceste ocupatiuni continue nascura placerea și intru un'a și intru cealalta putere vecinata, de a'si annecta cate una parte a pamentului romanesc, cu tempu inse de a annecta ambe principatele, pentru-că asia este dicat'a, că mancandu vine apetitul.

Provedinti'a dumnedieésca inse ne scuti, deca nu de totu, celu puçinu în parte.

Regimulu celu aturisiu alu fanariotiloru, care lipsi țierile romanesci de braciace sale armate, și care ori și cumu mai insuflau respectu inimiciloru natiunei romane, iulesni și mai tare intentiunile Russiei de a se apropia de Dunare și prin acésta a ajunge cu tempu pana la Constantinopolea.

Că pre lunga tóte acestea — acelea nu au ajunsu a fi realizate, este a se observa, că mórtea lui Petru I. și neincrederea Russiei în fanarioti, au produsu óre-care stagnare în cursulu faptelor ce era se urmedie. Cu venirea Catharinei a II-a pre tronulu Russiei politic'a lui Petru I. suferi óre care modificari, pentru că pre candu acesta pasí cá aliatul principatelor romane, Catharina se gerá de garanta a acelora, ea 'si da aerulu de benefacátore, și prin acésta éta că începe în numele principatelor romane, și fara de nici unu mandatu dela acele, unu cursu

*) Tradatori netradatori, ei trebuia se móra. Viét'a domniloru, mariloru veziri, pasiloru dependea pe atunci dela cate o intriga în Serailu, dela vreo simpla denunțiatie, ba uneori numai dela cate unu visu neplacutu alu Sultanului.

Red. Trans.

de negociatiuni cu pórta otomana, carii dein candu in candu ori cu cauza ori fara cauza, i da ansa de a se incurcá cu port'a in resbelu, de a ocupa principatele, si de a le impedeá in progresulu lor, fia fostu acela de ori si ce natura.

(Va urma.)

Cunoscintie din istori'a si viéti'a turciloru.

(Fine.)

— Romeli'a. Amu aratatu mai in susu la capu 2, not'a 20, si la capu 4, not'a 5, cartea I. ce intielegu turcii sub acestu nume. Nu va fi inse superfluu de a'i da aci espicatiune mai detaliata. Califfi Arabiloru, séu precumu le dicu crestinii, Saraceni, pana candu nu lasasera tiermuri Eufratelui spre a se estinde in Natoli'a, ei numiau Rumili, séu tiér'a Romaniloru, tóta acea parte occidentale a Asiei, care apartienea imperiului romano-grecu; probabilu pentru ca insii grecii din acele parti se numiau pe sine si se numescu pana astadi *Ρωμαίους* adeca Romani. Acésta o compróba in unanimitate toti scriitorii indigeni; dar ce me confirma mai tare in opiniunea mea, este numele cetatiei Erzerum, care insémna tiér'a séu teritoriulu romaniloru; Erz in limb'a arabica este tiéra, terra, pamentu; Rum, Rom'a. Si in adeveru, acésta cetate in Asi'a mica a statu mai multi ani cá unu muru impenetrabile contra furórei Saraceniloru, si au aparatu celelalte provincii contra sacrilegeloru loru incursiuni si depredatiuni. Dar belurile imperatoru greci contra Latiniloru, au datu sectatoriloru lui Mahomedu ocaziune favorabile de a'si estinde cuceririle, si ei au supusu potestatiei loru tóta Natoli'a. Acésta diminutiune a imperiului romanu, a redusu si numirea de Rum-ili numai la acele parti din Europ'a, cari in urma au fostu supuse otomaniloru. Cu tóte aceste, nimicu mai comunu la geografii turci, decâtu a cuprinde sub numele de Rum totu restulu Europei. Se dice pentru esemplu Rumden anadoliiie gesme, a trece din Europ'a in Asi'a; si din contra Anadol dan Rume, din Asi'a in Europ'a. Prin urmare cumentulu Rum-ili, séu cumu scriemu noi Romeli'a, are cinci diferente semnificatiuni. Geografii intielegu tóta Europ'a; vechii istorici arabi tóte provincie spre apusu dela Erzerum; altii numai acele parti ale Europei, cari suntu supuse imperiului otomanu; si ér altii numai Greci'a propriu disa, fara Peloponesu; in fine, ceea ce este mai raru, sub Romeli'a intielegu Greci'a si Peloponesulu impreuna. In acestu din urma intielesu trebue luatu subiectulu despre care tractamu. Ceea ce me intaresce in acésta opiniune este, cá istoricii atátu turci câtu si crestini dicu, cá Muradu inca in viéti'a parintelui seu a facutu o espeditiune in More'a, de-si nici unii nici altii nu facu nici o mentiune despre succesu.

— Penitentia sincera, dese rogatiuni si lacrimi ferbinti, cá se ajute Allah in contra

christianiloru. Turcii tienu ca nu multimea numelui, nici abilitatea umana, nici bravur'a soldatiloru, ci numai provedinti'a divina este auctorulu victorie-loru. De aci ei cauta totu-déuna cauza legitima pentru bellu, ca se nu para ca ar vrea a se bate contra vointiei lui Dumnedieu. Unu bellu justu, si singuru legitimu dupa maximele loru, este bellulu pentru propagarea religiunei mahomedane; si din contra, injusta este bellulu candu prindu armele pentru latirea imperiului séu augmentarea venituriloru statului. De unde se póte vedea prea usioru. ca turcii potu avea totu-déuna pretestu de a da bellului o colóre legitima. Kioprili Mustafa Pasia, mare veziru sub Solimanu II. unchiu alu imperatorului de astadi Achmedu, a sciutu cu multa desteritate a profita de acésta opiniune dominanta intre turci. La ocaziunea candu soldatii turci descuragiati prin relele succese ale belleloru, refusara servitiulu, acestu Pasia in plinu consiliu 'si espuse parerea precumu urmédia: „Nu virtutea inimicului, ci pecatele musulmaniloru suntu caus'a ca germanii invingu si noi perdemu. Trebue vendute tóte utensiliile pretióse de argintu si de auru ale imperatorului, si din bauii acestia se se platésca soldatii. Imperatorulu se dea o proclamatiune, in care se declare, cá bellulu contra germaniloru n'are altu motivu decâtu numai si siuguru propagarea religiunei mahomedane; ca cei cari pórta la ânima preceptele Alcoranului, trebue se'i urmedie, nu fortati, ci de buna voia; si ca elu promite, ca déca ar avea in servitiulu seu numai douespediece mii adeverati observatori ai Coranului, este sicuru ca in puçinu tempu ar raporta victoria asupra germaniloru si ar recupera totu ce acestia au rapitu din imperiu.“ Acestu consiliu a produsu la inceputu totu efectulu doritu. Indata in prim'a espeditiune vezirulu a cuceritu cetatile Siehirkioi, Nissa, Semendri'a si Belgradulu; dara in a dou'a espeditiune bellica a perdutu in batali'a dela Salankemen mai tóta armat'a, impreuna cu viéti'a si glori'a sa.

— Alte superstitiuni Mecc'a, Medin'a, Kudgisierif. Mecc'a, Medin'a si Ierusalimu sunt trei cetati, unde turcii facu peregrinatiuni. Mecc'a séu Caabeé este in Arabi'a, unde Selimu, cuceritoriulu Egiptului, a lasatu a se edifica o moshea mare si frumósa in loculu unei mici. Traditiunea turcésca tiene, ca Avramu si-a facutu aici o casa séu cortu, construitu asia, in câtu caletorii 'lu poteau vedea ori din ce parte veniau; si nu potea trece nici unulu, fara a nu bea unu pacharu de apa si a nu manca un'a a trei'a parte de pane. Cu tempu apoi, Mahomedu a transportatu aici din paradisu o pétra cuadrata de colóre négra si o a locatu acolo cu man'a propria, pentru a servi de Mikrab séu altarju, la care se se inchine si se adóre pe Dumnedieu. Turcii credu cá Dumnedieu iérta pecatele si cele mai grele toturoru acelora cari facu peregrinatiunea la Mecc'a. Ei mergu in peregrinagiu si la Medin'a, locu sacru pentru momentulu legislatorului loru. Ei credu cá trupulu a-

cestuia e conservatu aici intregu si neputreditu; si ca nu'i lipsesce decât unu dinte, pe care l'a perdutu intr'o bataia, unde a cadiutu martiru. Intr'o carte intitulata Muhamedie, care contine viéti'a lui Mahomedu, se dice, că „Archangelulu Gabrielu nici odata n'a fostu in mai mare perplessitate de a merita mani'a lui Dumnediéu că atunci, candu intr'o bataia unu inimicu cu maciuc'a sa a nimeritu gur'a profetului si a facutu se'i sara unu dinte: ceea ce vedindu archangelulu a descensu iute din ceriu si a prinsu dintele inainte de a cadea la pamentu, si l'a pusu éra si in gur'a profetului, dar nu la locul unde a fostu mai inainte.“ Sultanii tienu in thesaurulu loru unu dinte de omu, despre care credu că e dintele lui Mahomedu, si'lu conserva intre raritatile loru cele mai pretioése. Asemenea conserva in thesaurulu loru unu caputu, despre care credu că a fostu alu lui Mahomedu. Trei dile inainte de Ramasan, care este lun'a postului, Mufti atinge arip'a acestui caputu in apa, pronuntiandu mai antaiu unele rogatiuni. Turcii credu că prin acésta atingere ap'a devine santita, ér caputulu neputreditoriu; si o numescu Obiuhirki sierif, ap'a santului caputu; o punu in butelce mici, si le sigilédia cu sigilulu thesaurariei; éra imperatulu le tramite marelui veziru si altoru persóne mai insemnate in semnu de inalt'a sa favóre. Candu postulu cade dupa apusul sórelii, turcii punu o picatura din acesta apa santita intr'una pacharu mare cu apa comuna, apoi o gusta câte unu picu de trei ori, si in urma o beau tóta dintr'odata, că se nu mai remana nici o picatura. Kudsisierif, locu prea santu séu Ierusalimu, inca este unu locu prea venerabile pentru turci; dar care mergundu la Mecc'a, trece mai antaiu pe la Ierusalimu, nu este perfectu Hagi séu perfectu peregrinariu. Obiectulu devotiunei loru in acésta cetate este o biserică edificata inca de imperatulu Iustinianu, care ei falsu o atribue lui Solimanu. Ei dicu că aici este o pétra de trei coti in quadratu, aternata că prin minune in aeru de insusi Mahomedu. Că-ci dicu ei, candu se suí Mahomedu pe Borakulu seu (asia se numesce in Alcoranu asinulu lui Mahomedu), primí ordinu dela archangelulu Gabrielu a se suí la ceriu, si indata se radicà in susu dinpreuna cu asinulu seu, si cu o pétra ce se acatià de pitiórele acestuia. Archangelulu vedindu pétr'a dise profetului: ce cauta aici pétr'a, candu a chiamatu numai pe Mahomedu. Acesta dise atunci càtra pétra: Dur ia Mubareky, opresce-te pétra fericita; si indata pétr'a a remasu in acelu locu pendente in aeru. Crestiniloru nu e permis a cerceta aceste trei locuri. A fostu unu ambasaduru de Holandi'a, care, nu sciu cumu, a obtienutu unu ordinu dela sultanulu adresatu gubernatorului de Ierusalimu pentru a'lu lasa se intre in Mosheea; gubernatorulu inse i-a refusatu. Ambasaduru ilu intrebà, că pentru ce nu se supune la ordinulu Sultanului: atunci gubernatorulu respunde: Eu sunt promptu a esecuta ordinulu imperatului: a-

cesta permite a intra, „dara nu si a esí; prin urmare 'ti sta in voia se intri, sub conditione inse de a nu mai esí nici odata.“ Acést'a a fostu destulu pentru a satisface curiositatea ambasadurului: elu se întórse inderetu si nu intrà.

Phanar. Séu mai vulgaru Fener, pórt'a care duce spre celu mai din diosu portu alu Constantinopolei. Partea acésta e insemnata astadi mai alesu din cauza, că aici isi au locuintiele cei mai nobili si cei mai avuti greci ai cetatiei. Aci este beseric'a catedrale, care e renumita pre langa alte raritati inca si pentru aceea, că aici se conserva actele, scrierile, cuventarile si decisiunile tuturoru patriarchiloru cari au ocupatu scaunulu dela cucerirea Constantinopolei prin turci pana in diu'a de astadi; tóte in regula si correctu scrise. Totu in partea acést'a este si una academia pentru instructiunea tinerimei. Acésta este edificata de unu grecu cu numele Manolaki, care nimicu n'a avutu ignobilu in sine, afara de originea sa. Se invétia in acésta academia, philosophi'a si tóte partile ei, precumu si alte mai multe sciintie, tóte in limba pura si antica grecésca. Persóne fórté distincte prin pietatea si sciinti'a loru au esitu pe timpulu meu din acésta scola. Intre altii Ion Cariophilu, teologu si filosofu escelente, in urma renumitu predicatoru in biseric'a catedrale. Blasiu Scaevophilax, Antoniu si Spandoniu, toti filosofi peripatetici. Iacomiu, gramaticu acuratu, dela care pana candu locuiamu in Constantinopole, amu invetiatu elementele filosofiei. Sebastu, celebru prin calendariulu seu eclesiasticu, dara mai alesu prin scrierile sale critice asupr'a controversiunei intre baseric'a gréca si latina. Dionisiu Hieromonachu, si Alexandru Mavrocordatu, stimati in generalu pentru rarele loru cunosciintie; ei au fostu profesori de filosofia, de teologia si de fisica; acestu din urma a fostu si interprete*) pre langa curtea otomana. Elu a scrisu unu tractatu despre circulatiunea sangelui, care s'a tiparitu mai de multe ori in Itali'a; apoi una istoria profusa despre creatiunea lumii pana in dilele nóstre. Afara de aceste a lasatu o multime de litere si alte nenumerate tractate mai mici, cari, precumu audu, fiulu seu Nicolau Maurocordatu, omu fórté versatu in literatur'a orientale si occidentale, le-a publicatu in Moldavi'a. Nu trebue se ne imaginamu precumu face cea mai mare parte din crestini, ca Greci'a atatu de tare aru fi cadiutu in barbarismu, in catu in timpii din urma ea nu aru fi produsu barbati cari se se póta comparà cu cei mai vechi eruditi ai ei. Si pentru a nu merge mai departe, acumu in dilele nóstre amu vediatu trei patriarchi, unulu la Constantinopole, si duoi la Erusalimu, cari pentru sciintiele loru merita tóta reputatiunea. Celu din Constantinopole e Cabinicu; unu adevratu oratoru eloquentu, care, lucru ce raru se

*) Vulgo: dragomanu.

se intempla, a muritu cá patriarchu. Cei din Eru-salimu suntu Dositheu si Chrysanthu, acest'a ruda si succesoru celui d'antaiu, si care, precumu audu, este inca in viétia. Dela Dositheiu afara de alte monumente ale eruditiunei sale, avemu scrierile sale critice*) contra latiniloru, tiparite in trei tomuri. Afara de acesti eruditi, academia din Constantinopole a mai produsu si altii, precumu: Meletiu, mai intaiu arhiepiscopu in Art'a, apoi in Aten'a; omu de literatura universale, dara mai alesu studiatu in dogmele helmontiniane s'en mai bine in principiile lui Thales, din cari amu luat lectiuni dela elu in timpu de optu luni. Apoi Elia Miniati Hieromonachu, care in urma se facu episcopu Mesenei in Morea; filosofu subtilu, si asemenea escelentu pentru cunoscintiele sale in teologia dogmatica si scolastica. Marcu Lariseu, limbistu escelentu. Mitrophanu Hierodiaconu, mare amatoriu de artea poetica si fericitu imitatoriu alu anticiloru. Liciniu, nativu din Monembasia s'en Malvasi'a, cunoscea filosofia si medicina din fundamentu. Elu a fostu primu-medicu in curtea nóstra. Sciinti'a si esperienti'a ce o avea in artea medicala i-a castigatu stima generale si auctoritate la turci. In urma a esitu din Constantinopole si s'a intorsu in patri'a sa, republic'a de Veneti'a l'a onoratu cu titlulu de comte. Cam la unu anu dupa aceea, l'au prinsu Turcii in Monembasi'a, si apoi amu auditu cá l'au spendiuratu publicamente in Constantinopole, sub cuventu cá pana ce a fostu aici aru fi statu in correspondentia cu Venetianii. Se mai numimu inca pe Coustantinu, fiulu lui Duca, principe de Moldavi'a, superioru multora din compatriotii sei in antic'a gréca si in filosofia; a fostu scolariu lui Spandoniu. Andronicu din nobil'a familia a Rangaviloru, celebru pentru perfect'a cunoscintia a limbii grecesci mai alesu in ceea ce privesce puritatea ei: si era fórte versatu in lectur'a cartiloru santiloru parinti. Asia mai poté adage cu totu dreptulu pe Eremi'a Cacavella, nascutu in Cret'a**) hieromonachu si predicatoru in beseric'a catedrale din Constantinopole; si dela care amu invetiatu primele precepte ale filosofiei. Apoi Anastasiu Condoidi, nascutu in Corcyra***) a fostu instructoru pre langa fii mei. Si Anastasiu Nausi, din Macedoni'a, cunoscutu atatu in Germani'a catu si in Angli'a, pentru capacitatea sa si profund'a cunoscintia a limbii grecesci.

— Ezan-ulu. Imnu ce contine profesiunea credintiei mahomedaniloru. Este unu cantaretiu, Muezin, care din inaltimea turnului Giamiei numitu Menare, invita poporulu la rugatiuni de cinci ori pe di. Vineria este si unu alu sieselea Ezan, numitu Selat, care se canta dóue óre inainte de Nemaz-ulu, s'en

rugatiunea de média-di, dara nu e impreunatu cu rugatiuni; asia e si cu Temgid-ulu, care se canta inainte de rugatiunile de demanétia, si precede imediatu acestoru rugatiuni; amendóue suntu doxologie s'en cantece intru laud'a lui Domnedieu data-toriulu de lumina, si facatoriulu santei di de Vineri. Profesiunea credintiei mahomedaniloru sta numai din aceste dóue capete: „Nu e Dumnedieu afara de Dumnedieu;“ si „Mahomedu e profetulu seu*“).“ Candu canta Ezan-ulu, de comunu mai adaoga aceste: „Dumnedieulu pré inaltu; nu e Dumnedieu afara de Dumnedieu; si Mahomedu e profetulu seu.“ Acést'a se repete de doue ori, apoi adaogu: „Veniti poporulu la loculu pacei s'en integritatiei,“ ací se intielege Mecca, „veniti la asilulu salutei s'en loculu mantuintiei.“ Precumu crestinii candu ocupa vreo cetate, canta Te Deum-ulu loru, asia turcii in asemeni ocazioni facu a resuna Ezan-ulu loru in besericile crestini-loru, si prin acést'a le transforma imediatu in Giamie s'en Moschee.

Articlii militari.

In diariile nóstre s'au vediatu adesea incurari adressate catra junimea nóstra, cá se nu se subtraga dela portarea armelor, ci din contra, se apuce ocaziunile care li se dau spre a se exercita catu se póte mai bine in trensele. Noi celu pucinu nu amu lipsitu nici odata a demustra marea necesitate a exercitiului in arme si a servtiului militaru in genere. O facemu acést'a nu numai cu respectu la legea de intregirea armatei, ci si din punctu-de vedere alu onórei si chiaru alu existentiei nóstre nationale. Excelente sunt teoriile filosofice si umanitarie despre pacea universale si perpetua, pentru care in epoc'a nóstra se tienura si cateva congrese internationale; dara totu noi veduramu chiaru acuma in dilele nóstre, dela 1848 si pana astadi, ce distantia immensa mai este intre realitate si intre acelea theorii. Omenimea intréga se arunca pe fia-care di din una campania in alta, din unu campu alu sangelui in celalaltu. In momentele de facia nici unu statu europénu nu mai este siguru de vecinulu seu, si tóte popórale se vedu armate din crescetu pana in talpi. Celu din urma obolu alu veduvei se ia si se dá pentru scopuri militare si bellice. Diplomatiile isi petrecu in intrige si cabale, sioptescu de compensatiuni, tíera pentru tíera, provincia pentru provincia. Cuventulu invasiune au ajunsu a fi intielesu pana si de populatiunile rurale. Cine póte se schimbe acést'a stare a lucrurilor? Nimeni. Asia dara déca nu o póte schimba nimeni, trebuie se ne preparamu spre a da facia cu ea.

*) Disputationes.

**) Adeca: Candia.

***) Corfu.

*) In limb'a arabica: La Ilahé illalah, ve Muhamed Resuliulah. Tr. Germ.

In Nr. tr, anuntiarăm cartea dlui maioru Nichita Ignatu „Instrucțiune asupra serviciului in campania pentru infanteria,” si amu promis a ne întorce la densa. Vom face acésta, inse cu órecare methodu. Cartea dsale e destinata a fi de invetiatura pentru tempulu candu armata se afla in campania (expeditiune bellica, Feldzug), pe theatrul sangelui. Simțim inse necesitatea de a premitte, respective reproduce in colónele nóstre alte câteva invetiaturi, cá continuatiune la cele comunicate in anii 1873—4, apoi a reveni la Instrucțiunea publicata de dn. maioru Ignatu. Pana atunci semnalăm din prefatiunea cartiei sale numai acésta sententia grava:

„Cu catu o armata are mai pucinu resbelu, cu atata densa trebuie se studiedie mai multu resbelulu.”

Se'si insemne bine, se 'si puna la urechia acésta sententia toti aceia carii fabulédia despre neutralitate si se incredu „in domnitori, in filii ómeniloru, intru carii nu este mantuire.” Scurtu si bine, déca vrei se traiesci, trebuie se inveti a te bate. Din fatalitate, acésta este conditiune absoluta de existentia. Pe langa acésta se ne mai insemnamu inca una alta axioma scumpa, recunoscuta astadi de tóta lumea: „Cu catu regimulu politicu alu unei natiuni ajunge a fi mai liberu, cu atata organizatiunea sa militaria trebuie se fia mai tare.”

Acestea premisse, vomu incepe seri'a nóstra de articlii cu urmatóriele consideratiuni istorice, publicate in „Romania militara” Vol. I. dela 1864 de dn. G. Boranescu, pe atunci capitanu de geniu.

Red.

Necesitatea unei armate.

„Pacea este visulu intieptiloru, resbelulu este istori'a ómeniloru; a disu contele de Ségur, si in adeveru istori'a tuturoru timpuriloru si a tuturoru natiuniloru a demonstratu acestu adeveru.

Toate natiunile vii suntu intr'o stare de resbelu continuu unele in contra celoru-lalte; acésta este legea necesitatii; si de aceea fia care poporu nu póte si nu trebuie se se radieme decatu pe sine insusi pentru a'si pastra independenti'a.

Trist'a stăre in care ajunsese Romania dela perderea vechiloru sale institutiuni militare, candu tiér'a pareă cá nu este decatu granariulu celu mare alu armatelor de invasiune, a demonstratu Romaniloru, cá numai prin armata potemu se ne garantamu existenti'a viitória; prin armata numai dōbandimu dreptulu de a ne prenumera printre cele-lalte natiuni libere independente; prin libertate si independentia se potu desvolta comerciulu, industri'a; artele, in fine totu ce face inflorirea si avuti'a unui statu.

Déca dara armata este chiamoata se asigure si sa mantiena tóte avantajiele de mai susu, nu este óre de datori'a nóstra a tuturoru, a nu neglige nimica pentru infientiarea si imbunatirea acestei institutiuni, sīngura in stare d'a ne face se traimu? Si

ómenii carii au in mana destinele natiunii, nu voru binemerita dela densa, candu nu au neglijatu nimicu pentru a ne reda unu bunu sistemu de organizatiune militara, care se ne asigure inlaintru ordinea, si in afara independenti'a?

Toti romanii sciu avantajiele unei asemenea organizatiuni, si de aceea o ceru in unanimitate, cá-ci numai prin tr'insa stramosii nostri au pastratu cu sfintienia acestu pamentu alu patriei, atunci candu sabi'a strainului amerintiá cotropirea lumii intregi.

Guvernu si camera dati-ne viétia, dati-ne armata! Faceti ca totu Romanulu in stare de a porta armele se jertfésca la casu de trebuintia partea sa de datoria pe altarulu patriei! Faceti ca apararea patriei se fia privita de toti ca datori'a fia-caruia! Faceti ca acésta datoria se o contractedie totu romanulu d'odata cu nascerea sa.

Ceea ce ceremu nu este nici decumu nou: Este dōbandirea vechiloru institutiuni pe care dnii din fanaru ni li-au rapitu, cu scopu d'a governa si d'a exploata mai lesne unu poporu, a carui barbatia ilu facea prea de temutu.

Pana candu vomu lasa uitarii o asia de nobila professiune, candu istori'a tuturoru popóraloru, chiaru si aceloru mai vechi, ne aréta catu era de considerata la densii meseri'a armelor? Asia:

La Egipteni, militarii fōrmău o casta distincta cu unu siefu particularu. Era, dupa casta sacerdotala, cea mai deosebita; si de si acelu poporu superstitiosu ale carui institutiuni aveau de basa religiunea, puneă totulu sub protectiunea cerinlui, nu neglijă inse nimicu pentru organizarea tuturoru midiolóceloru de atacu si de aperature.

La Evrei, de sí Moisi pare, din legislatiunea ce le dete, a fi exclusu ideia d'a face din tr'ensii o natiune bellicósa, vedemu in istoria cá si acolo la versta de douadieci de ani, totu evreulu era soldatu, si Davidu tienu mai in totu-déuna in pitióre o mare parte din fortiele sale.

Solomonu este celu d'anteiu care organidiă o cavaleria de douespredece mii de ómeni.

La Spart'a toti cetatienii trebuiau se serve dela verst'a de 20—60 ani, carii se chīamău succesivu si conformu cu trebuinti'a. Astu-feliu Cleombrote nu adusese la batalia dela Lenetra decatu ómenii dela 20—35 ani; si dupa batalia porni pe cei dela 35—40 de ani.

Institutiunile loru ii facuse atatu de tari si ii facea se móra cu atata mandria, in catu se imbrau in vestminte rosii, pentru ca nu cumu-va inemiculu se védia sangele loru curgēndu in lupta; mergeau in resbóie cantandu si spartanulu mortu, ranitu in spate, privatu de ingropatiune, era prad'a paseiloru carnivore.

La Aten'a obligatiunea d'a servi patri'a, incepea dela 18—60 de ani. Generalii isi alegeau soldatii loru dintre ómenii cei mai tari, mai frumosi si mai

frumosi si mai avuti. Sirmanii si streinii erau foarte rarü chiamati la onorea d'a muri pentru patria.

In fine romanii nu supusera lumea decatu pentru cá la densii totulu era organisatu pentru resboiu, si pentru cá resbelulu avea in totu-déuna unu scopu mare si folositoriu. Politic'a, religiunea, virtutile, prejudetiile popularie, patimile chiaru, tendeau la unu acelasi scopu.

Sub republica cá si sub imperiu, sub aristocratia cá si sub democratia aceeași sete de gloria, aceeași dorintia d'a face universulu tributari ai Capitolului, essaltá tóte spiritele, dirigea tóte actiile, inflacará tóte animile. Acésta ideia ii urmarea in forum, in exilu, in lagare, in proscriptiuni chiaru, cá-ci amorea patriei era la densii unu simtiementu mai viu, mai sacru si mai exclusivu decatu la greci, carii nu'si faceau unu scrupulu, nici o remuscare d'a implora ajutoriulu strainului candu erau isgoniti din tíer'a lorü; pe candu la romani fiulu Veturiei nu avü imitatori.

In Rom'a toti cetatienii erau soldati. Capii armatoru erau cei d'antaiu magistrati ai ei. Resboiulu era bogati'a lorü, si grigi'a ce aveau d'a incorpora in sinulu ei pe tóte popórale invinse, ó facea se găsésca in fia-care victoria, garanti'a unei nuoe victorii.

Nu este indoiala cá tóte natiunile ce supusera romanii se nu fi avutu mai aceeași organisatiune militaria, se nu fi avutu aceleasi arme, in fine mai aceleasi midiulóce ca si densii; le supusera inse prin curagiü, prin patriotismu si prin tari'a institutiuniloru lorü.

Acele institutiuni obligá pe Romani d'a incepe serviciulu dela versta de 17 ani si durá douedieci de ani. Dupa acestu terminu fia-care legionariu primea unu certificatu numitu Testimonial, cu care reintrá in classa cetatieniloru, si era scutitu de orice altu serviciu. Nimeni nu putea ocupa unu locu in magistratura, déca nu a fostu inrolatu celu pucinu 10 ani intr'o legiune.

Trebuea, pentru a fi admisu la onórea d'a servi statulu, se fia de conditione libera si se se bucare de óre care avere.

Tribunii militari trageau triburile la sorti, si printre cei caduti alegeau pe cei mai proprii pentru serviciu: Voiau ca soldatulu se aiba ochiulu viu, capulu dreptu, peptulu largu, bratiulu tare si se nu fia burtosu. „La ce póte servi unu soldatu care dela barbia pana la talia, nu este decatu o burta,” dicea Catone.

Astu-feliu Rom'a dá armatei totu ce era mai frumosu si fisicesce mai bine organisatu dintre fi sei; se esplica dara, cumu o mana de fugari isgoniti dela Troja fundara statulu celu mai mare si supusera sceptrulu lorü cea mai mare parte din lumea cunoscuta pe atunci.

Aceste esemple nu ne arata óre lamuritu, cá fara o seriósa organisatiune, esistenti'a nóstra este ilusoria? cá fara o armata nu avemü nimicü de asteptatu in viitoru?

Da! a venitü timpulu in care nu ne mai este permisü d'a amana instituirea unui sistemü seriósu de organisatiune militaria.

Se nu ne retragemü de inaintea ori-carui sacrificiu materialu pentru dobandirea lui, cá-ci nici unu sacrificiu nu póte fi pusü mai pre susu de chestia de viétia a natiunii.

Pana candu vomü astepta mil'a streinului si intervenirea lui in chestiunile nóstre?

Suntemü 5 milióne aprópe de romani; natiunea este inteligenta, si prin urmare cauta se voimü a trai numai prin noi insine.

Belgi'a de esemplu cu o populatiune de 4,700000 are o armata permanenta de 73,000 de ómeni in timpu de pace, si se póte urca la 100,000 in timpu de resbelu. Óre nu amü poté si noi ca densii ajunge si intrecede acésta cifra?

Suntemü convinsi cá potemü si cá avemü dati'a dea ó face, cáci numai atunci in locu d'a fi data in schimbu de ó Venetia sau de ó Polonia, Romani'a isi va redica cu mandria fruntea din tíerina in care diace astadi, si fi sei s'aru mai potea numi inca descendentü ai coloniei lui Traianu.

G. Boranescu,
capitanu de geniü.

(Voru urma.)

Documente historice din 1848 et 1849.

(Urmare).

53. b) Comitétulu Natiuei Romane.

Domnule Prefectü!

In. General-Comando prin presidial'a sa ordina-tiune ddto 22. Nov. 1848 sub Nr. de operatiune 200 comunica Comitétulu-nisce principie care trebue ne aparutu se se padiasca cu tóta strajinici'a in privirea scularii generale (Landsturm) pana quando se va intocmi unu regulamentu definitivu.

Comitétulu comunicandu Dtale acele principie, puue strinsa datórie asupra Dtale, qué fora intardiere se le faci cunoscute tribunilor si vice-tribunilor Dtale, si cu totii se le paditi cu tóta scumpatatea, fora abateréa cea mai mica, cá-ci urmandu intr'altu chipu, veti cadea sub grea respondere. Acele suntü urmatorele principie.

I. Tienuturile care suntü mai amenintiate de vrasmasiü, dau partea sa din scularea generala fora deosebire de nationalitate (unde acésta deosebire este pona acumü facuta, remane statu quo), quare se va stringe dupa sate, si va ocupa acele puncte ale tienutului seu, care se vorü hotarü de renditulü comandante supremu militariu.

II. Scularea generala ce vine din tienuturi mai departate, este impartíta dupa nationalitati, si sta dupa marimeá trebuintiei diumatate, si a patra parte sau si ó parte mai mica a puterii totale, precum se

va face cunoscutu, quandu se voru chie ma si se va asiedia la puntele otarite de comandantele supremu militariu.

III. Deregatoriile tienuturilor, precum si onoratu Comitetu roman de care suntu numiti Prefectii, n'au influentia asupra modului tacticu si strategicu alu aplicarii loru, ci numai asupra scularii, scaimbarii in termini otarati, denumirea ductorilor, organisarea din laintru, armarea si provisionarea loru la plecarea.

IV. Deocamdata nu se potu face alte scaimbari, decatu cele ce purcedu dela comandantii militari, in care privintia se face cunoscuta, ca legiunile, ce in urma fura puse in miscare catra Clusiu, au se primiasca ordinatiunile dela dn. general-maior bar. de Wardener, acele care fura unite inca mai inainte cu corpulu dela nordu, dela d. v. colonelu Urbanu, cele din comitatele Zarandului si Uniadiorei dela d. maioru Riebel alu I. Reg. de Romani; pre lini'a Sighisioarei si Cohalmului dela comand'a cetatii Sighisioarei, pre la Homorod si Miclosia impreuna cu sculara generale din tier'a Oltului si a Barsei dela d. colonelu Baron Stutterheim si maiorulu Riebel dela Regim. de Inf. Leiningen.

Fiindu cause temeince spre a scaimba, micșiora, sau slobodî sculara generala, trebue pentru acêsta a insciintia pe numiti comandanti militari, carii corespondiendu impregiarariloru si trebuintieloru slujbei publice, nu voru pregeta a incuviintia ori-ce usiorare a scularii generale, care este cu putintia fora primajduirea binelui publicu.

Sabinu, 26. Nov. 1848.

Sim. Barnuti u,
presidente.

54. b) Cerculariulu comandantelui generalu in caus'a bancu-noteloru austriace si a noteloru ungueresci, prin care se interdice strinsu cerculara acestora si demanda primirea celoru austriace, dein temeuri atatu legali, catu si cu scopu de repressalia, pentru-ca si ministeriulu lui Kossuth oprise pe cele austriace de 1 si 2 fl.

Es ist zur Kenntniss des General-Commando-Präsidioms gelangt, dass bei einigen Zivilkassen sowohl des Provinzial- als auch Kameral- und montanistischen Etats die Annahme der — von der k. k. privil. österreichischen Nationalbank zu Wien exmittirten Banknoten zu Ein und Zwei Gulden aus dem Grunde verweigert werde, weil von Seiten des früher bestandenen k. ungarischen Ministeriums deren Annahme unterm 10. Juli 1. J. G. Zahl 748/s.p.e. bei den — demselben untergeordnet gewesenen Zivil-Aemtern und Kassen in der Absicht untersagt worden war, um den neu in Umlauf gesetzten ungarischen Banknoten nach ihrem vollen Nennwerthe die Geltung zu verschaffen; und deren anstandlose Zirkulation thunlichst zu fördern.

Die von der k. k. privil. österreichischen Nationalbank exmittirten Banknoten zu 1 fl. und 2 fl.

C. Mze sind jedoch lediglich zur Erleichterung des Verkehrs und zur thunlichsten Abhilfe des zuweilen stattfindenden Mangels an Metallmünze in Zirkulation gesetzt, und solche seither in allen Provinzen der k. k. österreichischen Monarchie umsomehr anstandlos sowohl im bürgerlichen Verkehr als auch bei den k. k. österreichischen Kassen an Zahlungsstatt angenommen worden, als das reelle Vermögen der k. k. privil. österreichischen Nationalbank, auf welches der faktisch reelle Kredit der Letzteren radiziert ist, — für deren fortwährende, jedesmalige Einwechslung nach dem vollen Nennwerthe allerdings die Gewähr leistet. Dass durch die politischen Zeitverhältnisse der letzten Vergangenheit diese Einwechslung hierlandes einigermaßen beschränkt werden musste, liegt einzig und allein an der Unmöglichkeit des Zuschubs aus der österreichischen Hauptnationalbank in Wien an die Filial-Bankokassa zu Hermannstadt in Siebenbürgen an Silbermünze, welche Letztere bei der unterbrochenen Kommunikation von den Behörden in Ungarn nach den vielfältigen Beispielen ebenfalls gelegentlich des Transitos gewaltsam zurückgehalten, sohin nicht an die hierortige Bestimmung gelangen gemacht worden wäre.

In dieser Begründung erachtet der Unterzeichnete kommandirende General mit Hinblick auf seine gegenwärtige Stellung in der Provinz Siebenbürgen und mit Berufung auf seine — unterm 18. Oktober 1. J. Q. 4242 emanirte Proklamation, endlich auf Basis der hierin ausgesprochenen Authorisation Seiner Majestät des Kaisers und Königs die oberwähnte Verfügung des früher bestandenen k. ungarischen Ministeriums in der Art hiemit im Allgemeinen und Einzelnen aufzuheben, dass die Banknoten der k. k. österreichischen privilegirten Nationalbank zu Wien zu Ein und Zwei Gulden bei allen — was immer für Namen habenden Kassen des Zivil- und Militär-Etats um so gewisser anstandlos und nach ihrem vollen Nennwerth angenommen werden sollen; — als die dawider Handelnden in jedem vorkommenden derlei Beschwerdfalle unnachsichtlich der strengsten Ahndung unterzogen werden müssten.

Dagegen muss die Annahme der ungarischen Banknoten bis zur erfolgenden allerhöchsten Entscheidung Seiner Majestät des Kaisers und Königs in allen was immer für Namen führenden Zivil- Kameral- montanistischen und sonstigen, dann auch Militär-Kassen nunmehr einstweilen zuversichtlich eingestellt werden, und deren Annahme um so gewisser in so lange — bis eine anderweite allerhöchste Verfügung seiner Majestät des Kaisers und Königs herablangen sollte — auf meine vorstehende allgemeine Anordnung unterbleiben, als diese meine einstweilige Einleitung auf meritorischen Gründen beruht.

Die ungarischen Banknoten zu Ein Gulden — kr. C. Mze, dann je zu Fünf Gulden C. Mze und etwa noch zu höheren Geldbeträgen sind ohne Genehmigung des damaligen Statthalters Seiner kais.

Hoheit des Herrn Erzherzogs Stephan, Palatins von Ungarn, und ohne die allerhöchste Sanktion Seiner Majestät des Kaisers und Königs, sohin nemlich gesetzwidrig exmittirt worden.

Was dagegen die Banknoten zu zwei Gulden C. Mze anbelangt: so sind solche zwar mit höchster Genehmigung Seiner Kaiserl. Hoheit des Erzherzogs Stephan Palatin und Statthalters von dem früher bestandenen ungarischen Finanzministerio unterm 5. August 1848 auf Grundlage von fünf Millionen Gulden Silbergeld mit der Deckung bis auf Zwölf und Einhalb Millionen Gulden — kr. exmittirt worden. — Allein seit jenem Zeitpunkte — in welchem das ungarische Ministerium den gesetzlichen Boden in seinen Amtshandlungen verlassen hat, und später gänzlich aufgelöst wurde; seit jener Zeitepoche — in welcher eine terroristische, revolutionäre Partei unter dem usurpirten Titel eines Laudessicherheits-Ausschusses Ungarn regiert; — erscheint es problematisch, ob die vorangezogene Bewilligung zur Exmittirung von Zwei Gulden ungarischer Banknoten bis auf 12 $\frac{1}{2}$ Millionen Gulden — kr. nicht in einer ausserordentlichen Progression eines Theils überschritten worden: — andern Theils aber ob die Summe des Silbergeldes — auf welche die Exmittirung dieser Zwei Gulden ungarischer Banknoten ursprünglich auf der gesetzlichen Basis radizirt und bezugsweise garantirt war, wirklich noch baar im Staatsschatze Ungarns vorhanden ist.

Hievon geschieht zur Wissenschaft und Darnachtung mit dem Beifügen die allgemeine Verlautbarung, dass diejenigen — welche bis zur angesuchten und erfolgenden, allerhöchsten Entscheidung in Zivil- und Militär-Kassen hierlandes — solche mögen in wass immer für einer Verrechnung stehen — ungarische Banknoten übernehmen, nebst der Ersatzpflicht eine strenge Verantwortlichkeit auf sich laden würden.

Hermannstadt am 30. November 1848.

Anton Freiherr v. Puchner,
Feldmarschall-Lieutenant, und Commandirender General

54. Statulu personale alu deregatorie comitatului Cetatii de Balta.

C. Regiulu Perceptor.

Augustinu Ladai din Petrifaleu, alu Comitatului Cet. de Balta, romanu, juratu la Tabla regia, Possessoru cu Ipotheca buna, sau Carolu Pataki din Deasiu.

Dééstalvi Pataki Karoly, Magiaru, Perceptorulu Comitatului de pana acum, a caruia accuratia din cartile dailoru se arata, inse acum e bolnavu.

Assessorii Comitatului.

Ioan Décei din Dicsö Sz. Marton, Romanu, Accessistu la C. Regia Camera, de cumva Inaltulu The-saurariatu ilu va slobozi ad Interim fara pierderea platii officiului seu.

Vasile Bian Roman din Tagetu (o. Bükkös) Cancelistu la Iabla Regia.

Martinu Malmer, sasu din Bolkacs, absolutu Philosophu in Gymnasiulu din Sibiuu.

Samuilu Ratz, Roman din Valea Sasului, absolutu Iuristu.

Elekes Farkas din (Dai'a), Magiaru, Advocatu la Comitatu si pana acumu aplicatu.

Ioanu Orosz din Vidrászeg, Romanu, Cancelistu la tabla r.

Ioan Tilea din Bazna, Romanu, Theologiae Auditor.

Anca unu membru magiaru ar mai lipsi, care nu s'au pututu pana acum misloci.

Notariu.

Vasile Moldovanu din kerelö, Roman absolutu, theologu.

Rectificatori comissarii.

Ladislau Györki din Hosuseu, Magiaru, pana acum anca la comitatu Rectificator.

Iohan Andresy din Cerghidu micu, serbu, invetiatu la Sibiu, evangelicu, si in Collegiulu Reformatu din Arad.

Nicolau Morosianu din Thorda, Romanu, Iuristu.

Anca unu membru magiaru ar mai lipsi, carele pana acum ca loyalu a se misloci nu s'au pututu.

Archivariu.

Vasilie Duca, din Nirasteu, romanu, absolutu theologu.

Protocolistu.

Grigorie Gyermanu din Maros S. Iacobu, romanu, absolutu theologu.

Pauperum Advocatu.

Ioan Birlea din Fodorhaza, Romanu, advocatu si inspectoru iurium epp. din Blasiu.

Fiscalii.

Stefanu Györfi din Seuca, magiaru, fostulu si pana acum la Comitatu fiscalu.

Dela Comitetulu Natiunei Romane.

Domnule Prefectu!

Ti se alatura aici, 1) o procliamatione tiparita a inaltului G. Comando ddto 30. Noemvrie a. c. pentru incetarea tuturoru violentieloru, crudelitatiloru, omoruri, jafuri si predatiuni.

2) Ordinationea tiparita a inaltului G. Comando ddto 20. Noemvrie a. c. sub Nr. 1842 catra comitetu, cá spre continerea rapiriloru, pustiiriloru fora folosu si a ori caroru fapte barbare se fia cu priveghiare a se orendui la diferitele despartimente ale scularei generale omeni drepti, de omenie si cu increderea poporului, care se lucreze cu staruintia pentru precurmarea ori carora crancenii si fora delegi.

3) Ordinatione tiparita earasi a i G. Comando

ddto 21. Nov. a. c. sub Nr. 4645 si 4677 catra comitetu, cá pàna la restabilirea ordinei si a linistei cand se voru da Romaniloru drepturi de o potriua cu celelalte natiuni, se ingrijasca a nu se face miscari de schimburi si resturnari de catra poporu, ci toti se fia supusi si se asculte de dregatorii care sunt in actualitate, pana la alta orenduiala.

4) Doue copii germane manuscrite dupa ordinationile in. G. Comando, in privintia bucateloru ce se afla pe la curtile nobililoru si proprietariloru fugiti, pentru care dispune ce trebuie se se faca cu densele.

Comitetulu trimitiendu Dtale procliamatiunea si ordinationile tiparite in mai multe exemplarie, eara din copiile germane manuscrite unu exemplariu, iti demanda cá se le comunici si Dsa cu tribunii si vice-tribunii, centurionii si vice-centurionii, si in genere cu toti locuitorii Romani, ingrijindu nu numai cá se li se dea acestoru ordinationi cea mai intinsa publicitate, ci totu de odata se staruesci cá se se aduca la indeplinire in togma fora cea mai mica sminteala.

Ti se mai alatura o procliamatiune tiparita a comitetului ddtto 25. Nov., pe care asemenea o vei publica cu modulu susu numitu.

Sibiu, 7 Dec. 1848.

Simeonu Barnutiu,
presiedinte.

55. b) Dela Comitetulu Natiunei Romane Domnule Prefectu!

O impregiurare ivita peste asteptare se pare a aduce impedicare la cursulu trebiloru si ale da o directiune noua, care venindu in conflictu cu cea mai dinainte, ingreoiadia invingerea dreptei cause.

Spre a evita ori-ce incurcatura care aru putea compromite atatu inaltulu tronu si augusta dinastia austriaca, catu si siguranti'a patriei, libertatea si nationalitatea romana, comitetulu socotesce de cea mai strinsa datoriu a sa de a te preveni si a'ti da informatiunea trebuintioasa, spre a sci cum se te reguledi.

Asia-dara Domniata nu vei cunosce alta potere decatu aceea care vine dela Imperatulu prin Generalu-Comando, si dela acesta prin Comitetu. Supunere si respectu nu vei da altoru officiali si dregatori, decatu acelora care au fostu ori denumiti séu recunoscuti de Generalu Comando. Ori-ce demandatiuni tiaru veni, Domniata nu vei fi datoriu a asculta decatu de acele, care vinu dela Generalu Comando si dela Comitetu. Oficiulu, drepturile si datorile de prefectu le vei padi ca si pana acumu, ascultandu de ordinationile Generalului Comando si ale Comitetului. Castele le vei tienea cu tota ordinea si disciplin'a cuviintioasa, standu in intielegere de aprópe si lucrandu in armonia cu comandantele militariu ce ti s'au designatu. Gard'a nationala va remanea armata precumu au fostu si este; va face servitiulu castrense cu tota regul'a si supunerea, dupa cumu l'au facutu

si pana acumu, si armele nu le va pune josu, decatu dupa espresa ordinatione a Generalului Comando séu a comitetului.

Crediendu cá Domniata vei sci pretiui aceste instructiuni, comitetulu sperédia cá vei urma dupa spiritulu loru si le vei aduce intocmai la indeplinire.

Sibiu 8. Decembre 1848.

P. S. Aflandu comitetulu, cá centurionii se mestece in lucurile civile care se tienu de judecii si juratii Comunitatiloru, de unde apoi urmédia confusiune in administratiune; Domniata se faci cunoscutu centurioniloru, se nu se mestece in trebile judelui si ale juratiloru*)

Simeonu Barnutiu,
presiedinte.
Ioanu Branu.

(Va urma.)

Anuntiuri literarie.

Higien'a si scól'a, fóia pentru sanetate, educatiune si instructiune, o avemu pàna la Nro. 4. Costa in monarchia pe anu 4 fl., pe 1/2 de anu 2 fl., in afara 6 fl. si respective 3 fl. Ese odata pe septemana câte 1 còla 8°. Editoru si redactoru dr. P. Vasiciu in Temisiór'a. Despre valórea intrinseca a acestei publicatiuni periodice noi ne-amu datu parerea din capulu locului si nu ne-amu insielatu. Astadi ne adressamu cátra tipografi'a diecesana, precumu ne adressaramu de câteva ori cátra cele din Romania; cá se incetedie odata a'si bate jocu de literatur'a romanésca prin atata nepasare de correctur'a texturiloru, precumu nu se mai vede la nici-o limba.

Din „Revist'a pedagogica, organu pentru respandirea sciintiei educative si instructive,“ care ese de doue-ori pe luna in Bucuresci, sub redactiunea dómnei Maria I. Casabianu si pórtá motto

*) Acésta instructiune secreta, in exordiulu seu destulu de misterioasa, nu mai potea fi indreptata pe la 10. Dec. nici asupra gubernului provinciale dein Clusiu, nici asupra celui kossuthianu dela Debrétienu, cá-ci cu magiarii era totulu pusu pe simceo'a sabiei. Asia dara instructiunea acésta potea se aiba inaintea ochiloru numai pe comitele si pe universitatea natiunei sasesci, care in acelea dile lucrá in mai multe casuri pe dein dosulu baron. Puchner cá comandante si comissariu plenipotentie imperatescu, punea functionari si se incercá se incorporedie pe sub mana mai multe comune la asia numitulu Sachsenland. Dein acesta si dein alte documente asemenea acestuia, lectoriulu va cunosce usioru mesur'a neincrederii reciproce care dominá intre romani si sasi cu atatu mai virtosu, cá-ci unele auctoritati municipale sasesci avea adevrata pasiune de a denuntia pe romani fórte desu la comandantele generariu, si de multe-ori pentru lucruri de nimicu, de ex. cumu a fostu istoria cea comica cu bivoliti'a unui popa sasescu, luata zalogu, pentru cá nu voise a plati una datoriu de bani. La ocaziuni de acestea disera br. Bedeus, Benigni s. a. romaniloru in siedenti'a comuna tienuta de ambele comitete: Sunteti comunisti. Red.

(simbolnri): „Invinga ratiunea, dispara nesocotintiele timpului si — Educatiune nationale,“ ne venira patru Nri din urma, adeca pâna la Nr. XV. Abonamentulu pe anu este 10 lei noi, éra pentru strainatate cu adaosu de costulu postei. Redactiunea in strad'a polóna Nr. 23, unde se afla Institutulu de educatiune si instructiune pentru fete alu dómnei Casabianu, intru a carui conducere este ajutata de càtra demnulu seu consorte dn. professoru Casabianu, fiu alu frumósei sorori mai mari Itali'a. Luati in mana acésta fóia pedagogica, cititi si veti admira tactulu finu intru alegerea materiilor, diligenti'a surprindietória si profund'a convictiune de totu ce scrie acea dómna si ce reproduce dupa cei mai renumiti scriitori de acésta specialitate. Revist'a pedagogica ese inca numai in alu 2-lea semestru alu existentiei sale; dara dómn'a Casabianu a meritatu si cu atata, cá se stea alaturea cu cele mai bune romane din patri'a romana.

— D. Ios. Vulcanu, care de cativa ani sacrifica atatu de multu pentru sustinerea unicei foi belletristice Famili'a, din anulu 1875 incóce mai dete viétia la una alta publicatiune strictu popularia: „Siedietória,“ din care estimpu ne venira si noue patru numeri, formatu 8-vo de cate 1/2 cóla, ese in Budapesta odata pe luna, cu pretiu numai de 1 florinu pe anu, adeca aprópe gratis! Motto: Sci carte, ai parte. Nu scii carte, n'ai parte. Este mai bine de unu decenniu, de candu la noi se striga mereu: Scrieri populare, lectura usióra pentru poporu. Ei, bine, se ne numiti aici, dincóce de Carpati, alta scriere mai popularia, mai usióra de intielesu, mai variata in materiile sale decâtu este „Siedietória“ dlui Vulcanu. Nici nou'a publicatiune din Clusiu „Cartile sateanului romanu“ nu e in stare de a se insinua si accomoda mai multu la gradulu de inteligentia alu poporului tieranu decâtu Siedietória. Cartile costa ce e dreptu, 2 fl. pe anu, ese inse câte 1 cóla intréga pe luna cu invelitóre colorata. Adeca ce este 1 fl. si ce 2 fl. ticalosi de charthia subfírca, nu de argintu? In adeveru, déca asemenea publicatiuni nu se voru sustienea, apoi nu mai scimu care. Cu alte cuvente: dnii Ios. Vulcanu si Nic. Negrutiu pusera la proba zelulu unui numeru considerabile de romani, alu catoru-va mii. Fórté bine: ddloru se afla tocma in vigórea vietiei, unde dispunu in gradulu supremu de tari'a vointiei, cu care potu spera cá voru strabate priu tenebrósele masse ale acestui poporu incatenatu. De voru reusi bine, atunci vomu avea cu unã proba mai multu cá, camu de ani 20 incóce scólele nóstre totu au aprinsu destule faclii printre poporu, cá adeca au invetiatu multi incai se citésca.

Jidovulu talmudistu, anuntiatu in altu Nr. a esitu de sub tipariu. Pretiulu 70 cr. Pecatu de acea prefaciune a auctorului, scrisa intr'unu stilu atatu

de greoiu, precumu potu scrie numai germanii. Cartea in sinesi este atatu de instructiva, in càtu nu numai preotii, ci si toti romanii literati o voru citi cu mare interesu si folosu.

Indice: Prefati'a auctorului. — A. Premisse Ortodocsia si reforma. — Numele Talmudu. — Talmudulu la jidovi are auctoritatea unei carti domnediesci. — B. Credinti'a corupta a jidovului talmudistu. Despre Dumnedieu. — Despre angeri. — Despre draci. — Misterii. — Despre suflete. — Despre paradisu si iadu. — Despre Mesi'a. — C. Moralulu coruptu alu talmudistiloru: Despre deaprópele. — Despre proprietate: a) Imperiulu universalu; b) Insielatiunea; c) Lucruri aflate; d) Usur'a; e) Viéti'a; f) Femei'a. — Juramentulu. — Crestinii. — Escomunicatiunea. — D. Secululu nostru. — E. Sententi'a finale.

Transcomputarea usioru de intielesu a mesuriloru metriche si vechi, compusa si dupa autenticare edata de Carolu Bányay Literati, in Clusiu. Pretiulu 20 cr. v. a. Este de capetatu la Carolu Bányay Literati in Clusiu.

Istori'a Romaniloru. Manualu didacticu pentru scólele poporale romane, de Ioanu Tuducescu, invetiatoriu in Lipov'a. Aradu, 1876.

Spre a cunósce mai de aprópe scopulu acestei scrieri populare, acomodate la mintea frageda a copiiloru, reproducemu din prefatiune aceste cuvente: „Fiiloru, am scrisu pentru voi acésta carte, cá se invetiati si se cunósceți viti'a cea mare si stralucita, din care se tragu romanii, se vedeti, càtu de mare si de tari au fostu stramosii nostrii, si càtu de mici si de slabi suntemu noi astadi. Déca inse veti socoti si veti judecá bine intemparile, veti cunósce si ve veti convinge, cá numai frecarile si neintielegerile au trantitu la pamentu poterea Romanului. Asia dar cautati fiiloru si invetiati din patitele stramosiloru nostri, si ve dedati de mici a intemeiá intre voi, pacea, buna intielegere si iubirea fratiésca; pentru-ca numai asia poteti sperá unu viitoriu dulce si fericitu. Dumnedieu cu voi!

La calcáiuulu carticelei sunt adaoase 14 poesii de ale poetiloru nostrii celoru mai buni si unele de ale auctoriloru necunoscuti, pe care astadi le canta natiunea.

Din Istori'a regimentului II. romanescu confinariu transilvanu se mai afla esemplarie la tipograffi'a Römer & Kamner in Brasiovu si la librari'a S. Filtsch in Sibiiu. Pretiulu 60 cr. v. a.